

universitaris de filologia amb més lectors a Itàlia: *Introduzione allo studio*, 1987; *Avviamento*, amb C. Di Girolamo, 1995 (ara 2002); *Linguistica romanza*, 2002, revisada el 2017; i *Introduzione alla linguistica romanza*, amb S. Galano, 2005.

Per altra banda, Charmaine Lee va dedicar diversos estudis a les traduccions medievals de Sallusti («“Un ffamoso libro”», 1988; «Fernán Pérez de Guzmán», 1994; «Sallustio», 2003; «Sallustio nel Medioevo», 2010), als ambients literaris del Nàpols medieval («A French Chronicler», amb C. Di Girolamo, 1985; «Avignon and Naples», 1997; «Letteratura francoitaliana», 2015; «Naples», 2016; «Writing History», 2017), a l'obra de Giovanni Boccaccio («Fonti», amb C. Di Girolamo, 1995; «Rewriting», 2010; «La cultura a Napoli», 2013; «Boccaccio's Neapolitan Letter», 2013; «Boccaccio», 2014); a la subjectivitat en l'escriptura medieval («Significato dell'autobiografia», amb C. Di Girolamo, 1993; «La scrittura soggettiva», amb C. Di Girolamo, 1994; *La soggettività*, 1996) i la misogínia («La tradizione misogina», 2004).

Charmaine Lee també va participar activament en la redacció de ressenyes, especialment a la revista *Medioevo Romanzo*, però també a *Belfagor* i altres revistes de filologia (ocasionalment a *Llengua & Literatura*). En els darrers anys també va formar part de projectes filològics com el *Dizionario On line dell'occitano medievale* <<http://www.dizionariodoc.unisa.it>>, o el projecte *Voces de mujeres medievales*, de la Universitat de Santiago de Compostella, entre d'altres. I també s'obria a treballar més enllà de l'acadèmia. Quan el director italià Giacomo Battiato va planificar una sèrie de televisió que adaptés la celebèrrima novel·la d'Umberto Eco *Il nome della rosa*, va demanar-li assessoria lingüística. A la sèrie, una noieta, en contrast amb els monjos i les dignitats polítiques i eclesiàstiques, parla en occità. Un equip de la Universitat de Salerno format per la professora Lee, Sabrina Galano i Beatrice Solla, va procedir a traduir alguns diàlegs a l'occità i a entrenar actors en la pronúncia. És un exemple més de l'obertura de mires i de la voluntat de fer conèixer la filologia fora de l'acadèmia, de desdramatitzar-la, que la va fer tan estimada.

Els qui vam freqüentar la professora Lee al llarg dels anys n'apreciàvem la saviesa, certament. Però també la qualitat humana, la ironia sovint hilarant i una barreja extraordinària de generositat, tracte afable i rigor acadèmic, que li va valer, entre els seus estudiants i col·legues, l'apel·latiu simpàtic de *la super-prof*. La professora Charmaine Lee deixa un llegat intel·lectual que els seus deixebles, des de Salerno i altres universitats italianes, continuaran i aprofundiran. I també deixa un grup molt gran d'amics, arreu del món, que la trobaran a faltar i que ploren la seva desaparició prematura.

Sadurní MARTÍ
Institut de Llengua i Cultura Catalanes
Universitat de Girona

ROBERTO SOTTILE
(1970-2021)

La scomparsa di Roberto Sottile, morto improvvisamente lo scorso 7 agosto all'età di 51 anni, lascia un grande vuoto e genera profondo sconforto.

Roberto Sottile ha insegnato Linguistica italiana nell'Università di Palermo e, negli anni 2005-2008, Lingua e cultura italiana nell'Università Garyounis di Bengasi, anni nei quali l'Università di Palermo si impegnò nel promuovere la lingua italiana in Libia.

Roberto Sottile, dialettologo di grande sensibilità, possedeva una speciale attitudine per l'indagine sul campo, maturata nel gruppo di ricerca dell'Atlante Linguistico della Sicilia.

Il contributo di Roberto Sottile al progresso delle Scienze linguistiche è stato grande, sia per la qualità e la vastità della sua produzione scientifica, sia per la capacità di porsi come punto di riferimento nella sperimentazione di percorsi originali di ricerca. Testimonia questa sua inesauribile vitalità l'impegno ininterrotto per l'*Atlante Linguistico della Sicilia* (ha anche diretto la collana «L'ALS per la Scuola e il Territorio») e, in generale, nell'attività del Centro di studi filologici e linguistici siciliani, del cui Consiglio direttivo faceva parte.

Negli ultimi anni, accanto agli studi dialettologici e geolinguistici, aveva aperto nuovi fronti di ricerca, in particolare i rapporti tra lingua e canzone (*Il dialetto nella canzone italiana degli ultimi venti anni*, Aracne Editore, Roma 2013; *Dialetto e canzone, uno sguardo sulla Sicilia di oggi*, Cesati Editore, Firenze 2018), e sulla lingua dei narratori siciliani contemporanei (*Le parole del tempo perduto, ritrovate tra le pagine di Camilleri, Sciascia, Consolo e tanti altri*, Navarra Editore, Palermo 2016; *Sciasciario dialettale. 67 parole delle Parrocchie siciliane*, Cesati Editore, Firenze 2021). In questi ultimi volumi ricostruisce itinerari storici, etno-antropologici, etimologici di un lessico fortemente radicato negli scrittori siciliani del '900.

Negli ultimi mesi era stato pubblicato un suo originalissimo e accattivante saggio dal titolo *Suca. Storia e usi di una parola* (Navarra Editore) nel quale ripercorre la miriade di significati e usi figurati che il noto imperativo di impronta triviale ha sviluppato in Sicilia e nell'intera Italia.

Ma i progetti erano tanti, particolarmente nell'ambito della Dialettologia siciliana.

Il suo ricordo e la sua eredità scientifica saranno di stimolo per i tanti giovani ricercatori che vorranno mantenere vivo l'interesse per gli studi linguistici in Sicilia.

Giovanni RUFFINO

ANA MARÍA FERNÁNDEZ PLANAS
(1968-2021)

El 15 d'agost ens va deixar l'Ana María Fernández Planas després de molts i molt diversos tractaments que la van obligar a aturar cada cop més les nombroses activitats que havia dut a terme al Laboratori de Fonètica de la Universitat de Barcelona i d'una màxima expectativa que havia aconseguit i que veurem després. Havia nascut a Blanes el 16 d'octubre de 1968 i ha transitat amb 52 anys a causa d'una neoplàsia de pàncrees que se li havia declarat uns quatre anys enrere i que li va condicionar l'existència d'una manera gairebé total. Durant aquest temps va rebre una sèrie de medicacions que, tot i ser complexes i diferents, li van permetre viure amb prou salut i normalitat psicològica durant nombroses fases, amb situacions ben diverses degudes a alternatives mèdiques practicades amb una màxima atenció d'especialistes a diferents centres sanitaris. Començant per la seva família, a tots els que n'hem gaudit l'estimació ens ha deixat amb una grandíssima tristesa, màximament confortada per la fe en Déu que ha compartit amb moltes de les seves amistats.

D'ençà que se'm va proposar la redacció d'aquesta nota sobre la seva memòria, no he parat de madurar una extensa quantitat d'opcions que sempre he tingut en consideració i que en conjunt provocarien una redacció força superior a l'extensió prevista, de fet, per la seva biografia no sols universitària sinó també per altres coneixences i activitats.

Tanmateix, no puc evitar de fer una esquemàtica referència històrica sobre el Laboratori de Fonètica de la UB i l'origen de la fonètica experimental a la Facultat de Filosofia i Lletres per poder definir i comprendre la seva extraordinària vàlua intel·lectual. Això prové de la magnífica acció històrica del Doctor Antoni M. Badia i Margarit amb les seves experiències de policromografia a Coïmbra, l'any 1945, amb Armando de Lacerda, i, la més important, l'obtenció de materials electroquímogràfics sobre català a Zurich, l'any 1950, amb Eugen Dieth i continuada en connexió de